

7. 4. 2021 / ODER /
RECENZIJ

ZALA
KRAMPERŠEK

MandićStroj

FOTO:
BORUT
BUČINEL

Datum premiere: 25. 6. 2011

Datum zoom preimere: 4. 3. 2021

Datum ogleda: 4. 3. 2021

Režiser: Bojan Jablanovec

Avtorja zamisli in izbora odlomkov: Bojan Jablanovec, Marko Mandić

Igra: Marko Mandić

Snemalec prenosa v živo: Borut Bučinel

MandićStroj – gledališki performans legendarnega Marka Mandića, ki je svojo premiero sicer doživel že leta 2011 v Stari elektrarni – je 4. marca ponovno uvidel “gledališke luči”, pa še teh ne zares, saj se je tokrat prvič odvil v obliki spletnega prenosa. V režiji Bojana Jablanovca in z idejo Mandića samega, ki je z njim zaključil trilogijo performansov v sklopu delovanja z Vio Negativo, je tako nastal nekakšen opus, osebni pregled nekaj najbolj prepoznavnih in nepozabnih igralčevih vlog, za mnoge od katerih je bil tudi nagrajen. V njem vidimo Mandića v 37 vlogah, ki jih je uprizoril predvsem na odrih Drame, Male drame in Gledališča Glej, zajemajo pa časovno obdobje med letoma 1998 in 2010. Tokrat pa smo ga imeli priložnost gledati v Zoom obliki, ki je k performansu na nenavaden način veliko doprinesla.

MARKO MANDIĆ (FOTO: MARCANDREA)

Z odrskih desk se je tako, skozi željo po golem preživetju gledališke kulture, tudi Mandić premaknil na Zoom in gledalce še pred začetkom predstave lepo pozdravljal, z njimi klepetal in jih prosil za vklop kamer, kar je še tako banalni situaciji, kot je obiskovanje spletnih predstav, dodalo vsaj malo intimnejšo noto. Namesto odra so mu služili kar študijski prostori Drame, scenografija pa je delovala kot prostor, nabit z različnimi osebnostmi, kar pa se popolnoma ujema s tematiko predstave. Performativni prostor je predstavljal različne rekvizite, ki so delovali namensko nametani in delo povezali v celoto genialne zmešnjave različnih osebnosti. Tudi način snemanja performansa je poskrbel za dodaten efekt, ki ga v gledališču vidiš zelo redko, saj sta se snemalec, ki je rad uporabljal približevalni efekt, in Mandić s svojo briliantno mimiko, izkazala za par, ki je izraznost igre odnesel še korak dalje. Za lažje razumevanje koncepta – združenja več vlog v en performans – pa so pomagali pripisi imen likov, njihovih dramskih osnov in uprizoritev. Performans se je s tem zelo približal elementom filmske umetnosti, s snemanjem v živo pa je vseeno ohranil tisto bistvo gledališča, neponovljivost trenutka.

Že sam naslov nam vzbudi asociacijo mehanskosti ali celo robotskosti igralca – Mandića, ki se skozi dogajanje dokaže kot dejanski stroj, ki producira nove in nove produkte, osebnosti in like. Performans teče zelo gladko, kljub sunkovitim prehodom iz ene vloge v drugo, se ohranja smisel umetnikovega koncepta in deluje kot osebni »homage« njegovi igralski karieri. Skozi performansu podobno monodramsko predstavo se prelevi v nekaj najbolj odbitih in med sabo drugačnih likov, zato bi ta njegov nabor verzij sebe lahko tretirali kot poklon prav samemu sebi in dokazilo vrhunskosti v preobrazbi. Nekaj najbolj odbitih vlog performansa gotovo predstavljajo Tinker iz drame *Razmadežna*, Črimekundan istoimenske drame, Prase iz predstave *Disco Pigs*, Tomaž Kos iz *Trainspottinga* in Al iz *Sallingerja*, s katerim predstava doseže vrhunec performativnosti, ko se Mandić popolnoma razgali in skorajda obesi na zid študijskih prostorov, sledijo pa še mnogi ikonični drugi. In čeprav svoj stroj takoj zažene z upodobitvijo daleč od »navadnega« lika, pa se intenzivnost naslednjih le še stopnjuje in ustvarja pravi tunel banalnosti, ki mu kar ni konca.

MANDIĆSTROJ PREKO ZOOMA (FOTO: BORUT BUČINEL)

Takoj nam postane jasno tudi to, da ne gre le za enolično dramsko delo, katerega skriptu igralec sledi brez improvizacije, temveč je razvidno, da se bo dogajalo vse! Mandić pričakovanje upraviči in zajame resnično vse karakteristične aspekte posebnosti, čudakov, perverznejšev, skrajnejšev, ekscentrikov in nenazadnje tudi običajnejšev. Aktualno se dotakne večine tabujev, socialnih zadržkov, predsodkov in stereotipov, izjemno značilnih za trenutno družbo. Med najbolj izstopajočimi je nemogoče pozabiti vlogo Praseta, ki groteskno različico koncertnega nastopa popestri s pačenjem in pljuvanjem, ki ga dobesedno poživalijo, pa tudi Tinkerja, ki s sprevrženo nekrofilčno seksualnostjo vzbudi takšno nelagodje, da bi mu najraje kar pobegnili. Preko vseh teh ekstremov in nasprotij pa doseže občutek raznovrstnosti družbe in uspe se kot osebo popolnoma izbrisati iz gledalčeve perspektive. Resnično se pojavi kot »mašina«, stroj, ki ne premore nič kar »naredi človeka«, zna pa ga popolnoma oponašati. S tem prikaže tako izvrstnost in briliantnost izvajanja svojega poklica kot pa tudi največji strah, izgubo samega sebe med vsemi svojimi liki, ki gradijo njegovo kariero. »Liki so zapakirani v kapsuli, ampak se neizbežno spreminjajo«, so bile Mandićeve besede v debati, ki se je razvila po performansu. Čeprav igralec svoj »performans stroj« zaganja že 10 let, tisti profesionalni pa še malo dlje, se njegove vloge, ki jih performans ovekoveči, samo še nadgrajujejo in izpopolnjujejo svoj pomen.

Režijsko in scenografsko je tako performans s prestativijo na Zoomu doživel velik preobrat. Od odra, na katerem so stali prestol, dva obešalnika in peščica rekvizitov ter enokadrskega pogleda na igralčevo gibanje, se je dogajanje razvilo v dobesedni kontrast statičnosti, ki smo je vajeni v gledališču. Skozi približke, ki jih je ekskluzivno doživelo virtualno občinstvo, je bilo vso to absurdnost doživeti drugače, kot v običajnih okoliščinah in jo naredilo na zelo poseben način osebno. Zaradi premetene razporeditve različnih monologov sta se abnormalnost likov in absurдна atmosfera samo še stopnjevali, dokler nista z goloto dosegli vrhunca. Tako je cel performans zaradi posebnih učinkov snemanja deloval izjemno realistično in na momente skoraj neprijetno. Groteskni prizori masturbiranja, nadlegovanja, spornega govorenja in vsesplošne disturnosti, ki so si jih različni liki podajali, so delovali kot izbruh MandićStroja. Izkazalo pa se je, da gre za izvrsten performans, ki v gledalcu vzbudi simpatijo do prenadelanega stroja, saj lahko vsak od nas v njem vidi samega sebe, konec koncev pa tudi vse ostale.